

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 160/2016 rd

Svar på skriftligt spørgsmål om våld och sexuella trakasserier mot vårdpersonalen och rapportering om dessa

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørgsmål SS 160/2016 rd undertecknat av riksdagsledamot Kari Kulmala /saf:

Hör våld och sexuella trakasserier mot vårdpersonalen till deras arbetsbeskrivning och är det godtagbart,

vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att minska det våld och de sexuella trakasserier vårdpersonalen möter i sitt arbete, och

hur ämnar regeringen förtydliga och förnya rapporteringen om hotfulla och våldsamma situationer så att de fortsatta åtgärderna inte längre hänger enbart på arbetsplatsens chefer?

Som svar på detta spørgsmål anför jag följande:

Arbetsrelaterat våld är en beklaglig företeelse som förekommer inom många yrken och branscher. Det finns vissa drag i arbetet som har visat sig öka risken för att utsättas för våld. Dessa är bland annat kundservice och arbete där man möter berusade personer, ensamt arbete i synnerhet kvälls- och nattetid samt arbete som förutsätter hantering av läkemedel. Många av dessa faktorer hör ihop med hälso- och sjukvårdsarbetet. Våld eller sexuella trakasserier eller hot om dessa kan emellertid inte anses höra till särdragen i ett arbete, i synnerhet inte så att det tyst ska accepteras. Utgångspunkten är att ingen ska behöva möta våld i sitt arbete, eftersom våld och hot om våld medför allvarliga psykiska och fysiska hälsorisker.

Det är framför allt arbetsgivarna som har en skyldighet att hantera hot om våld och förebygga trakasserier, men det förutsätter också att arbetstagarna och hälsovården deltar aktivt. I arbetarskyddslagen (738/2002) finns allmänna ramar för hanteringen av säkerheten och säkerhetsledningen på arbetsplatsen. Enligt arbetarskyddslagen hör det till arbetsgivarens allmänna skyldigheter att beakta riskerna för våld. I lagen fastställs också skyldigheten att avhjälpa trakasserier och annat osakligt bemötande. Att identifiera och hantera faror och risker som orsakar uppenbart hot om våld är arbetarskyddslagens viktigaste instrument, genom vilket man försöker motverka, bekämpa och minimera de faror och olägenheter som förekommer i arbetet. Hot om våld hör också ihop med föreskriften om ensamarbete i arbetarskyddslagen. Ensamarbete har konstaterats öka risken för våld. Viktiga element i kontrollen av säkerheten är även samarbete med de anställda och de anställdas skyldighet att anmäla brister de observerar i arbetsförhållandena som kan orsaka skada eller fara. Det är även skäl att fästa uppmärksamhet vid sambandet mellan de riskbedömningar arbetsgivaren utför och arbetsplatsutredningen enligt lagen om företagshälsovård (1383/2001). Den arbetsplatsutredning som görs upp av företagshälsovården bör stödja arbetsgivarens riskbedömning och beredskap. Arbetsgivaren bör även utnyttja arbetsplatsutredningen för att bedöma våldsrisker och bereda sig på dem.

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 160/2016 rd

Bedömningen av faror och risker ska även täcka arbete i klientens hem, även om man när åtgärderna genomförs måste beakta begränsningarna i arbetsgivarens verksamhetsmöjligheter vad gäller arbetsförhållandena. Då betonas å andra sidan de anställdas skyldigheter att få handledning och introduceras i hur man förhindrar och undviker hot om våld och hur man inför fungerande sätt att hantera farosituationer i samband med arbete i klientens hem. Genom att öka arbetstagarnas medvetenhet om risker och förebyggande kan de våldsamma situationer som förekommer i hemvårdsarbete undvikas. Som en del av Forumet för välbefinnande i arbetet (2012–2015) som koordinerades av social- och hälsovårdsministeriet och genomfördes av Arbetshälsoinstitutet gjordes ett elektroniskt informationspaket upp med god praxis för hemvårdare för att stödja arbetsplatsernas egna arbetarskyddsarbete.

Den delegation som beredde arbetarskyddsbestämmelserna tillsatte en trepartssektion för hot om våld som verkade åren 2013–2014 och vars uppgift bland annat var att utreda hur uppdaterade, fungerande och tillräckliga bestämmelserna om hantering av hot om arbetsrelaterat våld är i arbetarskyddslagen och annan lagstiftning samt utvärdera alternativen till ökad reglering och de genomförda åtgärdernas effekter på arbetsplatserna. Sektionen konstaterar i sin rapport (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2014:17) att problemen i synnerhet ligger i att utöka arbetsgivarnas kunskap om de nuvarande bestämmelserna om våld i arbetarskyddslagen och få det till en del av den dagliga verksamheten och säkerhetsledningen. På säkerhetsledningsnivå finns det betydande skillnader mellan arbetsplatserna. På en del arbetsplatser uppfylls inte den miniminivå på säkerhetsledning som arbetarskyddslagen kräver. Nivån på arbetarskyddet skulle höjas om problemen på de arbetsplatser som inte når upp till miniminivån uppmärksammades och man hittade effektiva sätt att lösa dem.

Sektionen presenterade både allmänna och konkreta alternativ för hur man kan påverka det hot om våld som arbetstagarna möter så att det minskar. Sektionen uppnådde inte enighet om alla konkreta metoder i det fortsatta arbetet, men det rådde enighet om att man bör sträva efter att effektivisera hanteringen av hot om våld på arbetsplatserna. Social- och hälsovårdsministeriet strävar efter att främja förebyggandet av hot om våld i fortsättningen. Det har ansetts viktigt att öka kommunikationen och kunskapen om saken.

Ansvarsområdet för arbetarskyddet vid regionförvaltningen, som fungerar som arbetarskyddsmyndighet, är att övervaka att arbetsgivarens säkerhetsledning omfattar fungerande hanteringssystem för hot om våld. Arbetarskyddstillsynens uppgift är att på olika sätt vägleda arbetsgivaren i att få systemen att fungera. Arbetarskyddstillsynen riktas huvudsakligen baserat på riskerna till de branscher där de mest betydande arbetarskyddsriskerna förekommer. Social- och hälsovårdsministeriet har identifierat hälso- och socialvårdstjänsterna som en bransch som bör få tillsyn på riksnivå. I branschen har det i synnerhet observerats att hot om våld och svåra interaktionssituationer orsakar psykosocial belastning.

Social- och hälsovårdsministeriet har i resultatmålen för 2016–2019 kommit överens med arbetarskyddsmyndigheten om att arbetarskyddstillsynen åtminstone ska säkerställa att företagshälsovårdens arbetsplatsutredning och arbetsplatsens riskbedömning har tagit den psykosociala belastningen i beaktande. Vid behov kontrolleras den grundligare som antingen

Svar på skriftligt spørgsmål SSS 160/2016 rd

flera eller en enskild belastningsfaktor, exempelvis just hot om våld. Social- och hälsovårdsministeriet har även på andra sätt identifierat hur viktig frågan om hot om våld är och uppdaterade arbetarskyddsmyndighetens tillsynsanvisning för hot om fysiskt våld 2015. Dessutom uppdateras den gällande tillsynsanvisningen om trakasserier och annat osakligt bemötande under innevarande år.

Rapporteringspraxis som fungerar vid vanliga hot- och färosituationer och s.k. nära ögat-situationer borde höra till den normala arbetarskyddsverksamheten på arbetsplatserna. Det finns bra och fungerande praxis från rapporteringen och de åtgärder som vidtagits utgående från den. Som en del av Forumet för välbefinnande i arbetet har forsknings- och utvecklingsarbete utförts med olika aktörer för att rapportera om hot- och våldssituationer. Identifierade metoder och god praxis kan utnyttjas och vidareutvecklas även för andra branscher.

Enligt gällande lagstiftning ska konstaterande av hot om våld och trakasserier samt beredskapen och förebyggandet av dem vara resultatet av ett samarbete mellan olika aktörer. Om någon av dessa samverkande delar – arbetsgivarens verksamhetsskyldighet, arbetstagarans anmälningsskyldighet eller arbetarskyddets och företagshälsovårdens expertis – saknas eller är bristfällig leder det lätt till att hot om våld inte uppmärksammas tillräckligt. Social- och hälsovårdsministeriet fortsätter fästa uppmärksamhet vid förebyggande av hot om våld samt trakasserier och annat osakligt bemötande med hjälp av arbetarskyddstillsynen.

Helsingfors 11.4.2016

Social- och hälsovårdsminister Hanna Mäntylä